

Nezviazané srdce

Lubica Pinková

Lubica Pinková: Nezviazané srdce [The Unbound Heart]. In: *Ostium*, vol. 18, 2022, no. 2 (book review).

Petra VESELÁ: *Tři struny tajných přání. Estetika v japonském erotickém umění*. Praha: Pulchra, 2022. 216 s.

Kniha *Tři struny tajných přání* prináša vstup do sveta (jedného z mnohých) exotických japonských umení. Kultúrna antropologička Petra Veselá nepoukazuje iba na východnú, v tomto prípade japonskú kultúru a s tým bezprostredne spojenú estetiku, no zároveň odkazuje aj na „našu“ západnú civilizáciu z historického a dnešného hľadiska. Tým vytvára cestu k priblíženiu japonského zmysľania. Zaujímavou a dôležitou témou, ktorou autorka vopred pripravuje čitateľa na spoznávanie a snahu porozumieť niečomu, na čo nie sme zvyknutí, je pochopenie kultúrnej odlišnosti. To znamená, že sa „musíme vyrovnáť s interpretáciou cez naše mentálne modely“ (s. 26). „Ide hlavne o odstránenie dualizmu typu ‚Oni a my‘“ (s. 28), nekritické nahliadanie na „iné“. P. Veselá sprostredkúva atmosféru Japonska skrze jej vlastné zážitky. Aspoň zľahka zakúša kultúru vonkajšími zmyslovými podnetmi, ktoré v nej podnecujú vnútorné prežívanie, čo jej dodáva pocit „jemnej krásy“ (s. 38).

Na erotické umenie sa môžeme pozeráť ako na niečo zakázané a istým spôsobom skazené, ale spisovateľka túto problematiku premieňa, osvetľuje nám jej pravú, skvostnú stránku. Japonské nevestince sa zrodili vo štvrtiach prekvitajúcich zábavou, erotikou, etikou zvädzania, boli to pestré miesta „bez noci“, práve preto sa stali vyhľadávanými a inšpiratívnymi lokalitami, kde „umelci otvorili pomyselné dvere do miest ‚rozkoše‘ a nechali tak nahliadnúť za farebné zásteny čajovní“ (s. 46). Nevieťky neboli iba nevzdelané ženy zo spodných častí mesta. „K uspokojeniu zákazníkov existovalo veľa druhov kurtizán líšiacich sa ako vzhľadom, tak aj cenou“ (s. 49). Pracovali tu napríklad oiran, ktoré boli elitnou triedou, okúzľujúce tayu, gejšy, ktoré síce v období Edo pochádzali z nižších sociálnych pomerov, ale ich mimoriadnym poslaním bolo „sprostredkovať estetickú skúsenosť“ (s. 53). Úlohou žien bolo taktiež okrem „obvyklých“ služieb potešiť svojich spoločníkov aj zmyselnými tancami, hraním na hudobný nástroj či oslňovať úchvatnými šatami a účesmi na

verejnosti. Tieto časti mesta sa stali ich domovom, v ktorom museli dodržiavať prísnu etiketu.

Vďaka tomu vzniká aj štýl ukiyo[1]. Autorka spomína na začiatku príslušnej kapitoly Kitagawu Utamara, ktorý aj s ostatnými umelcami „zhmotnil pohľad do miest vášne, zvádzania a milostných hier“ (s. 72). Základ japonského erotického umenia však netvorí nahota. „Nahé telo nemá pre Japoncov samo osebe veľký erotický potenciál, naopak, v jemne zvolených záhyboch, obrysoch, kaskádach a farbách je niečo, čo nielenže približuje atmosféru tej doby, ale vytvára autentické zmyslové okúzlenie“ (s. 78). Krása nebola jediná „múza“, ktorá sa pohrávala s umelcami. Na umenie v období Edo mala veľký vplyv aj idea smrti, ktorá zohrávala kľúčovú úlohu pri uvedomovaní si nestálosti vášne, slasti a samotnej krásy. „Ten svet je svetom imanentným a prebieha súčasne so životom, pretože vnáša do života metafory času“ (s. 82). Z niečoho, čo je síce prirodzené pre ľudský život, ale zároveň nedotknuteľné a nepovolené, sa stalo vďaka prebývaniu a kooperácii tvorcov erotického umenia v „tajnej zóne“ s neviestkami niečo všeobecne uznávané a obdivované, pre niektorých až ušľachtilé. Toto umenie predstavuje balík, ktorý keď raz rozviažete, dostanete sa do prekvapivej „ríše“ spätej s prírodou, legendami, životom, smrťou, sexualitou a tradíciami.

Shunga[2] je ďalší druh obrázkov vznikajúci v tomto období. Pozoruhodný je uhol pohľadu, v ktorom sú obrázky kreslené, keď sa divák stáva „sliedičom“ pri mileneckých radovánkach. Autorka popritom poukazuje na často mylné zlučovanie pornografie a erotického umenia. „Shunga sa tiež dotýka ľudskej sexuality, ale tieto svety sú od seba kultúrne odlišné“ (s. 94). Umenie poznamenali spoločenské a sociálne zmeny v Japonsku. Spôsob tvorenia japonských umelcov tej éry sa vyvíjal v rôznych aspektoch, ktoré na prvý dojem nemusia mať nič spoločné s erotikou. Príkladom je Nishikawa Sukenobu, ktorého diela „preslávili jeho typický ironický nádych“ (s. 96). Veľmi kontroverzným kúskom je dielo Katsushika Hokusai, ktorý namaloval *Sen rybárovej ženy*. Táto malba je často odvrhovaná pre „zoofilný námet“ a desivé vyobrazenie ženy spútanej chobotnicou. Sme iní my alebo oni? Máme niečo spoločné, keď nevieme pochopiť inú kultúru? Tvorí odpor jadro tohto diela? P. Veselá píše, naopak, o nedoceniteľnom základe tohto umenia, pričom je dôležité hľadať v ňom skrytú symboliku. Spisovateľka sa taktiež zaoberá rozdielom ponímania „našej“, západnej, a japonskej, východnej slobody. Pre lepšie pochopenie približuje čitateľovi „japonské erotické zväzovanie“ kinbaku pomocou nám známej „kresťansko-židovskej“ tradície“ (s. 135). Pôvab sa nachádza v „nerozbúrenom“ poddaní sa ženy a odovzdaní jej tela, je to odpútanie sa od tela, bolesť nie je fyzická, ale spája sa s pocitmi a ľudskou psychológiou. V tomto kontexte spomína aj kontroverzného, provokatívneho fotografa Nobuyoshiho Arakiho, ktorého fotografie sú „cestou do minulosti“, pričom „vytvára ‚revolučnú explóziu sociálneho tabu‘“ (s. 140).

Autorka vložila do knihy nielen dávne, ale aj moderné poznatky o estetike v japonskom erotickom umení. Japonský životný štýl sa stáva čoraz viac „westernizovaným“ (s. 154). Vznikajú neštandardné umelecké smery, ktoré sa stávajú životnými štýlmi. P. Veselá vyzdvihuje tzv. kawaii štýl, ktorý opisuje slovami „bublinkový sen“ (s. 154). Otvoril sa obchod plný rozkošných, detských, ružových cukríkov, na ktorom sa vytvoril priemysel zahŕňajúci módu, gastronómiu, hudbu... Všetko, čo nám môže a aj nemôže napadnúť v myslí. Vzniká tu „odtrhnutie od normality“ (s. 167), niť medzi skutočnosťou a imagináciou sa pretrhla. Autori erotického japonského umenia sa, samozrejme, stále opierajú o tradície z minulosti, ale ich diela predstavujú čoraz kurióznejšie a dav strhujúce námety. Ryoki[3] okrem „podstatného vyhľadávania nezvyčajností predstavovalo tiež spájanie zdanlivo nesúrodých javov erotiky, groteskných fráz v jednej zloženej vete“ (s. 177). Autori zachádzajú za „morálne“ stanovené brány tvorby, ako napríklad „manga od autora menom Shintaro Kaga“ (s. 191).

„Japonská kultúra je známa tým, že nevytvára nič nové, ale v mestici kultúrnych premien transformuje staronové vplyvy do nezvyčajných významov“ (s. 165). Je to tak od jej samotného vzniku až po terajšie moderné umenie. Kniha nám ukazuje, ako bez predsudkov nahliadať na japonskú erotickú estetiku, je to návod, ako pozeráť na toto miestami znepokojivé až bizarné umenie, a tým prekonávať bariéry našej predpojatosti. Kniha je vhodná pre niekoho, koho láka tento magický svet,

ale nemusí byť zároveň milovník japonskej kultúry. Je to mix etymológie, antropológie a kulturológie s erotikou, ktorý dokáže upútať čitateľa.

P o z n á m k y

[1] „Ukiyo-e pôvodne znamenal ‚svet utrpenia‘... V 17. storočí nabral nový význam ‚plávajúci na vlnách, zvlnený, vlnový a prenesene pomínutelný“ (s. 79 – 80).

[2] „Doslovne preložené ‚jarné obrázky‘“... Jedna z možných interpretácií z etymologickej perspektívy je tá, že k sexuálnemu chovaniu dochádza v prírode na jar“ (s. 89).

[3] Slovo opisuje „zaujímavosti, podivnosti a nedefinovateľné veci“ (s. 176).

Lubica Pinková
študentka filozofie
Katedra filozofie FF TU v Trnave
Hornopotočná 23
918 43 Trnava
e-mail: lubica.pinkova@tvu.sk